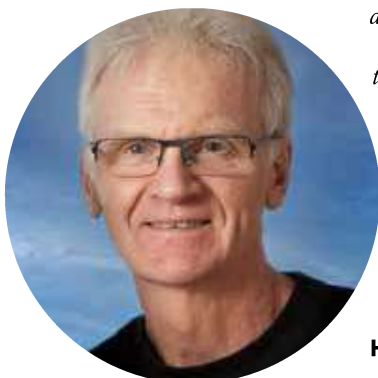

Kistfabriken genom linsen

Sannolikt har det aldrig tidigare publicerats fler bilder på kistor och urnor i *FiB/K* – inte i en och samma tidning i alla fall. Fotografen bakom det här numrets bildreportage, från Fredahl Rydéns kistfabrik i Nybro, heter **Bertil Hertzberg**.

Text: **Lotta Isacson**

”Dödens närvaro är inte så påtaglig”

Fotograf **Bertil Hertzberg** har hunnit med mycket genom åren. Vid sidan om yrket bland annat en tid som aktiv i *FiB/K*!

Foto: Privat

Bilderna i reportaget kommer från utställningen *Ta i trä*, ett av fyra projekt inom konstprojektet *Känner du igen dej?* som är initierad av Folkets Konsthall.

– Bakgrunden är en, med *Folket i Bild/Kulturfront* delad, uppfattning om att media allt mindre speglar ”vanligt folk”; arbetsplatser och glesbygd, säger Hertzberg. Initiativtagaren är **Henrik Teleman** som fortsätter den kultur- och konstpolitiska inriktning som resulterade i bland annat Virserums konsthall där han var chef länge. Vi har samarbetat i många projekt.

Hur togs du emot på kistfabriken?

– Jag blev väl bemött. Nyfiket, bejakande. Det är ett familjeföretag med runt 35 anställda. Redan efter några månader ställde jag ut bilder – stora! – inne på fabriken. Bäst av allt var att vi hade vernissagen på fabriken. Ledningen gjorde det till en fest och öppet hus.

Hur är stämningen på en arbetsplats där dödens närvarar hela tiden?

– På kistfabriken är den familjär, öppen, lite småbusig. Många har arbetat där länge och det slog mig att både den geografiska och sociala rörligheten är väldigt liten. Den man lever med arbetar oftast inom samma sfär; andra fabriker, äldrevård... och ofta skift.

– Dödens närvaro är inte så påtaglig. Mycket är hantverksberoende och yrkesstoltheten är tydlig. Några nämnde att de har svårt att vänja sig vid tillverkningen av barnkistor, och de görs i alla storlekar. Även den som levt endast några dagar placeras i en kista eller låda. En del

kistor är väldigt påkostade och kräver mycket arbete. Ibland hörde jag att det kändes konstigt att de sedan oftast brändes upp.

– Jag tyckte mig märka hos personalen, och tydligt hos ledning och försäljare, en nedtonad affärsmässig, kommersiell hållning. Ändå ska nya produkter fram, alltifrån ekologiskt anpassade till nya former och utseenden. Dödens närvaro blev tydligare i kontakt med omvärlden. När jag berättade vad jag höll på med förfasades folk.

Du har varit fotograf i drygt 20 år?

– Jag har fotograferat sedan tolvårsåldern och ägnade mig åt det vid sidan av mina yrken; akademiker, kulturchef, teaterchef och föreståndare för en fotoutbildning. Jag hade haft utställningar och uppdrag innan jag, 48 år gammal, började frilansa och leva på mina bilder. Jag jobbade 20 år på Byteatern Kalmar Länsteater, var kvar där med olika uppdrag ytterligare 20 år och älskar fortfarande att fotografera teater och dans.

Du är gammal ”fibbare” också? Berätta!

– När *Folket i Bild/Kulturfront* startade var det en stor händelse. Herrtidningen *FIB*-aktuellt lades ner och namnet togs över av något helt annat. Det blev en samlingspunkt för stora delar av vänsterrörelsen. Jag jobbade på universitetet i Umeå då och var aktiv i en *Folket i Bild*-avdelning där, värvade prenumeranter och åkte till årsmöten i Stockholm – med en kaxig **Jan Guillou** som stjärna. I ett av de första numren av tidningen hade jag med en dikt. En hel sida! ●

Skribenten

Lotta Isacson är redaktör för *Folket i Bild/Kulturfront*.

▲ Jens Ahlgren, 54 år, sprutmålare, började hos Rydén efter att ha sålt sitt café vid järnvägsstationen. Det innebär att nu jobbar han 7–16 istället för 4–19. Han är tacksam över att ha vågat driva ett fik. "Det är inte livsfarligt att kliva utanför ramarna."

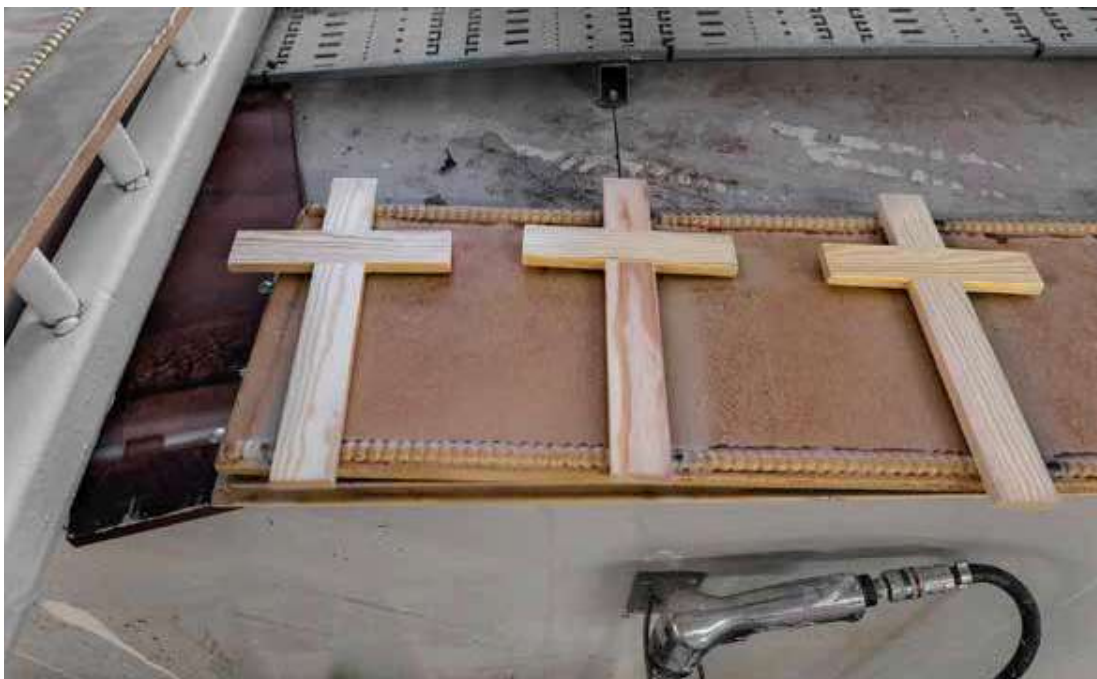
◀ "I maskinhallen fick jag många 'pappor'", berättar Ann-Margret 'Greta' Eriksson, 59 år, operatör och allt i allo, som har jobbat på Rydén sedan hon var 16 år. Hon har hunnit med massor genom åren. Bland annat att gravera en skylt till en kvinna som hade hunnit fylla hundra år innan hon somnade in.

***Ta i trä* – en turnerande utställning**

I den turnerande utställningen *Ta i trä* ingår även bilder från BoKlok-fabriken i Gullringen. Läs mer på Folkets konsthalls hemsida www.folketskonsthall.com eller på Bertil Hertzbergs hemsida www.bertilhertzberg.com.

▲ Om kistan ska vara en del av ceremonin brukar ett vanligt råd till de anhöriga vara att basera sitt val av färg och typ på ett sätt som speglar den avlidnas personlighet.

▲ Ulla-Britt "Ubbe" Andersson, 57 år, beklädningsarbetare, började på Rydén efter gymnasiet och har blivit kvar eftersom hon trivs så bra med arbetskamraterna. Hon har tio år kvar till pensionen men vill gärna gå tidigare. 30 personer på jobbet har en stående Lottorad som hon har hand om. "Det högsta vi har vunnit är 194 kronor."

Urnor finns i alla tänkbara varianter och material; exempelvis koppar, glas och lergods. Eller som här, ek. Jens Ahlgren jobbar med inoljningen.

Kistor i ljusa färger, trä - eller som här vitlaserad - brukar vara det vanligaste valet.

Per Rosqvist, 51 år, specialsnickare, började på Rydén efter lumpen, trivdes och blev kvar. "På den här avdelningen håller vi på med speciella beställningar. Det kan vara en judisk kista som inte ska innehålla metall utan sätts ihop med träpluggar."

Som dekormålare kan beställningarna vara väldigt olika, berättar Cecilia Almqvist, 52 år. "Idag jobbar jag med ett motiv med en cykel och skidor. Jag har målat JAS-plan och Elvis, annars är det inte ofta porträtt. Men allt är inte tillåtet. Med emblem får man vara försiktig."

Stefan Handberg (t v), 39 år och maskinoperatör, började på Rydén efter träteknisk linje på gymnasiet. I början gjorde han barnkistorna. "Det hade jag rätt ont av."

Ibush Momcilla XXX

Några av de 35 anställda på familjeföretaget Rydén, från vänster: Cecilia Almqvist, Stefan Handberg, Jens Ahlgren, Ulla-Britt "Ubbe" Andersson, Ann-Margret "Greta" Eriksson, Per Rosqvist och Abdelrahman Hussein Alshowaile.